

Forskningsartikel

”Klimatångest” i svenska medier – ett ”tecken” i tiden

Jenny Lönnroth & Bo Nilsson

Climate change and its effects on humans and animals and their living conditions are increasingly debated phenomena. As a result of climate change, the media emphasize that more and more people suffer from *climate anxiety*, which symptoms can range from mild to quite severe. In this paper, we focus on how climate anxiety is presented in the Swedish media. The purpose is to map and problematize how climate anxiety is represented by showing how this phenomenon is connected to certain ideas and descriptions. We also want to highlight the political consequences media representations of climate anxiety can have, and what they can tell us about contemporary Sweden. The survey is based on 346 articles available in the Retriver.se database. Climate anxiety was used as search term, and the search covered the time period 1 July 2022 to the end of December 2022. The findings show that climate anxiety is articulated in different and partly contradictory ways, at the same time as the material reproduces four contemporary cultural tendencies; medicalization, neoliberalism, therapy culture and individualization, which can be counterproductive with respect to both climate anxiety and climate measures in general. The fact that climate anxiety is primarily made into an individual problem may possibly work against the interest in a collective political commitment to the climate issue.

Keywords: climate anxiety; media; medicalization; neoliberalism; therapy culture; individualization

Klimatförändringar och deras effekter på människor och djur och deras livsvillkor är allt mer omdiskuterade fenomen. En följd av klimatförändringarna som framhålls i medier är att allt fler människor drabbas av *klimatångest*, vars symptom kan vara allt ifrån lindriga till mer svårartade. I detta paper fokuserar vi på hur klimatångest framställs i svenska medier. Syftet är att kartlägga och problematisera hur klimatångest representeras genom att visa vilka föreställningar och beskrivningar som detta fenomen kopplas samman med. Vi vill även belysa vilka politiska konsekvenser medierepresentationer av klimatångest kan få och vad de speglar för centrala kännetecken på ett samtida Sverige. Undersökningen bygger på 346 artiklar tillgängliga i databasen Retriver.se. Som sökord användes *klimatångest* och sökningen täckte tidsperioden 1 juli 2022 till sista december 2022. Resultaten visar att klimatångest artikuleras på skilda och delvis motstridiga sätt, samtidigt som materialet reproducerar fyra samtida strömningar; medikalisering, nyliberalism, terapikultur och individualisering, vilka kan fungera kontraproduktivt med avseende på både klimatångest och klimatomställning generellt. Att klimatångest främst görs till ett individuellt problem kan eventuellt motverka intresset för ett kollektivt politiskt engagemang i klimatfrågan.

Nyckelord: klimatångest; medier; medikalisering; nyliberalism; terapikultur; individualisering

Det känns oroligt för barnen. Tänker mycket på framtiden, har mycket ’klimatångest’. Känner sorg att de inte kommer få uppleva en liknande bekymmersfri barndom, som jag själv gjorde. [...] Allt skjuts på framtiden, men då är det ju redan för sent (*Blekinge Läns Tidning*, 31 december 2022).

Klimatförändringar och deras effekter på människors och djurs livsvillkor och hälsa är i dag alltmer

omdiskuterade fenomen. EU varnar för att Europa allt oftare kommer att drabbas av värmeböljor, torka och bränder, men även av ökad nederbörd och översvämningar. Flera samhällssektorer, såsom arbetsmarknaden och transport- och energisektorn, är redan påverkade av ett förändrat klimat. Men förändringarna drabbar även individers psykiska mående, vilket citatet ovan ger exempel på. Aktuella begrepp som flygskam, köttskam och klädskam, klimatavtryck, greenwashing, klimatflyktingar och

klimatrelaterade risker, speglar hur klimatförändringar sätter sin prägel på hur människor tolkar och förstår sin omvärld och sin framtid. I både traditionella och sociala medier presenteras regelbundet olika resultat av vetenskapliga mätningar av klimatförändringarnas effekter, som stigande temperaturer, smältande glaciärer och förhöjda havsvattennivåer, vilka tillsammans underbygger mer eller mindre dystopiska framtidsutsikter. Som en effekt av klimatförändringarna framhålls i medier att allt fler människor drabbas av ”klimatångest”, ett begrepp som sägs ha etablerat sig i slutet av 2010-talet i Sverige (Sternudd 2020). Men ordet presenterades i Språkrådets nyordslista redan 2007. Som ordet klimatångest i sig indikerar, utgör det något icke önskat och tycks vara ett större eller mindre problem för allt fler människor. Enligt en refererad Sifo-undersökning från 2022 har 60% av svenskarna klimatångest, 72% av kvinnorna och 47% av männen (*Tidningen Energi*, 29 november 2022), vilket antyder att könsidentitet kan ha en betydelse för hur klimatförändringar erfars och upplevs.

I den här texten undersöker vi hur klimatångest framställs i svenska medier. Syftet är att kartlägga och problematisera hur klimatångest konstrueras genom att visa vilka föreställningar och beskrivningar som detta fenomen kopplas samman med. Vi vill också belysa vilka politiska konsekvenser medierepresentationer av klimatångest kan få och vad de speglar för centrala kännetecken på ett samtida Sverige.

Tidigare forskning

”Climate anxiety” är i ett internationellt perspektiv ett relativt väl utforskat ämne, men mot bakgrund av att det ändå är ett förhållandevis nytt forskningsområde och att klimatförändringar generellt uppmärksammas allt mer, efterfrågas fler studier om klimatångest och om hur klimatförändringar påverkar människor och deras livssituation och hälsa generellt (se Clayton 2020). I förekommande studier behandlas klimatångest vanligtvis som ett psykologiskt tillstånd som är relaterat till eller orsakat av klimatförändringar. Klimatångest sägs ha större eller mindre påverkan på individens välmående och handlingskraft, men betraktas vanligtvis inte som en sjukdom (Pihkala 2019). Symptom på klimatångest kan till exempel vara panikattacker, sömnproblem och tvångstankar (Castelloe 2018). Enligt dessa studier är det speciellt vanligt att unga personer drabbas, och att det främst handlar om en emotionell respons på klimatförändringar (Clayton & Karazsia 2020; Snell & Samji 2020). Enligt en större studie av 10 000 ungdomar i 10 länder var 53% ”mycket” eller ”väldigt mycket” oroade över klimatförändringarna, och 45% angav att oron direkt påverkade deras dagliga liv. Klimatångesten var också direkt relaterad till föreställningar om bristfälligt agerande från myndigheter och till känslor av svek (Hickman et al.

2021). Klimatförändringar ligger även till grund för rädsla och apokalyptisk oro bland barn, vilket bland annat framkommer i studier av Hörnfeldt (2017, 2018).

”Klimatångest” är egentligen bara ett av flera emotionellt präglade begrepp som förekommer i relation till klimatförändringar. Andra begrepp utanför en svensk kontext är till exempel de engelska termerna ”ecological grief”, ”ecological stress” och ”eco-anxiety” (se t.ex. Petrescu-Mag & Proorocu 2021). Det sistnämnda, ”eco-anxiety”, beskrivs som ett mångfacetterat fenomen som inbegriper både existentiell ångest och ”practical anxiety”. Det senare leder enligt vissa studier till en mer problemlösande attityd (Pihkala 2020).

Vad beskrivs då som orsaken till att många människor i dag upplever klimatångest? I forskning tillskrivs medier och en ökad rapportering om klimatförändringar en avgörande betydelse för att människor utvecklar klimatångest och klimatrelaterad oro. Med andra ord, alla påverkas inte direkt av klimatförändringarna i sig, men får information om förändringarnas konsekvenser främst via medier (Steenjens et al. 2017). Att antalet medieinslag om klimatförändringar har ökat på många håll i världen anses alltså ha betydelse för hur människor mår (Schmidt, Ivanova & Schäfer 2013). Repetitiva budskap förhöjer människors medvetenhet om förändringarna (Sampei & Aoyagi-Usui 2009). Återkommande rapporter i medierna om klimatförändringarnas effekter anses vidare få stora följder för inte minst ungdomars hälsa och välbefinnande (Maran & Begotti 2021). Mediernas intensiva rapportering ökar alltså, enligt viss forskning, risken för att människor utvecklar klimatångest (Whitmarsh et al. 2022). Även skolan ses som en central källa för hur barn och unga får information om ett förändrat klimat (Flöttum, Dahl & Rivenes 2016).

Andra studier har emellertid visat att människor främst tar till sig medierepresentationer som bekräftar deras redan tillägnade föreställningar om verkligheten (Höijer 2004). Dessa resultat visar att mediernas inverkan på människors eventuella klimatångest med andra ord inte är entydig (se Ojala et al. 2021). Att det förhåller sig så beror säkerligen även på att allt fler medieinslag baseras på mer klimatskeptiska perspektiv (O’Neill 2020). Men oavsett vilket perspektiv det gäller har forskare konstaterat att medier är centrala aktörer i informationsflödet om klimatfrågor (Butler & Pidgeon 2009). Det finns också, som Olausson påpekat, tendenser i medieforskningen av att inta ett mer medicenterat perspektiv och därigenom reduceras den komplexitet som kännetecknar relationen mellan medieinnehåll och publik reception (Olausson 2011).

Vi kan således konstatera att det finns en hel del skrivet om hur klimatförändringar generellt representeras i medier (se t.ex. Boyce & Lewis 2009; Schäfer & Schlichting 2014), och om hur relationen mellan medieexponering och klimatångest skildras (se t.ex. Maran & Begotti 2021). Däremot saknas studier med ett specifikt fokus på hur klimatångest som fenomen framträder i svenska medier. Här vill vi dock nämna en studie av

Youtube-filmer som adresserar frågan om klimatångest utifrån unga människors perspektiv (Sternudd 2020). Sternudd noterade bland annat att fenomenet kopplas samman med känslor av hopplöshet och att det redan är för sent. Men parallellt med dessa ganska uppgivna känslouttryck så pekade filmerna även på vikten av att agera och att känna hopp inför framtiden. Vi har funnit liknande motsägelsefulla tendenser i det blandade urval av medieartiklar som vi har analyserat men som representerar fler grupper och generationer i samhället.

Teori och metod

Texten bygger på 346 artiklar tillgängliga i databasen Revider.se. Som sökord användes ”klimatångest” och sökningen täckte tidsperioden 1 juli 2022 till sista december 2022. Tanken var att få aktuell information om hur medier framställer fenomenet klimatångest. Vi valde tryckt press och redaktionella källor för att försäkra oss om att de karaktäriseras av en viss grad av seriositet. Materialet består av olika typer och kategorier av källor (såsom riksmidia, regionmedia, lokalmedia samt populärpress), vilket gav oss möjlighet att fånga flera olika sätt på vilka klimatångest representeras (jfr Mayes & Everitt Hartup 2022). Databasen Revider.se kategoriserar sökträffarna i olika ämnesområden och med sökningen ”klimatångest” fick vi träffar inom kultur och underhållning, politik, ekonomi och näringsliv, natur och miljö samt människoöden och kuriosa.

I analysen utgår vi ifrån idén att medierepresentationer är delaktiga i konstruerandet av det fenomen som representeras (Mayes & Everitt Hartup 2022). Det innebär att medierna medverkar i etablerandet av klimatångest som ett specifikt fenomen som påverkar hur människor kommer att tala om och förstå detta fenomen. Medirepresentationer kan med andra ord förstås som deskriptiva, men också som preskriptiva, de beskriver något, men bidrar samtidigt till att reproducera och skapa det beskrivna (jfr Lundgren 2001; jfr Lönnroth & Ronström 2023).

I analysen har vi även hämtat inspiration från politisk diskursteori, med särskilt fokus på hur klimatångest artikuleras i de svenska medieinslag som utgör vår empiri (Laclau & Mouffe 1985). Med hjälp av begreppet artikulation vill vi fånga vilka element som kopplas samman med ”klimatångest” och vilka specifika artikulationer, som genom att upprepas och spridas, har etablerat en mer eller mindre självskrivna tolkning av detta fenomen (Laclau 1990: 60, Laclau & Mouffe 2008). Detta innebär att vissa tolkningar av klimatångest framstår som mer sanna och objektiva än andra möjliga tolkningar, och det är bland annat denna meningsskapande process, dessa meningstrider, vi vill belysa. Vår avsikt är inte att göra en renodlad diskursteoretisk analys utan vår ingång och tillämpning kan beskrivas som empirinära och problematiserande (Gerber, Gunnarsson Payne & Lundgren 2012: 4; Glynos & Howarth 2007).

Precis som andra etnologer påpekat, uppfattar vi artikulationsbegreppet som användbart i en empirinära analys, inte minst vid bearbetning av ett forskningsmaterial som är av komplex etnografisk karaktär (se till exempel Lindelöf 2012:34). Vi betraktar alltså medieproduktion om klimatångest som en artikulatorisk praktik inom vilken olika element kopplas samman med klimatångest på olika sätt, vilket ger fenomenet varierande betydelser. Skilda artikulationer av klimatångest skapar med andra ord olika slags narrativ eller berättelser om vad klimatångest är, hur detta tillstånd ska förstås och hur det bör hanteras, där vissa sätt att begripliggöra klimatångest överordnas andra. Detta menar vi får politiska konsekvenser.

Konkret innebär det att vi har fokuserat analysen på att visa hur klimatångest kopplas samman med specifika föreställningar och idéer, vilka kan vara motsägelsefulla och motstridiga. Exempelvis kan klimatångest kopplas samman med ungdomars ohälsa och betraktas då som ett samhällsproblem. Men klimatångest kan också ses som en logisk och rationell reaktion och som en källa till handling och initiativkraft, och uppfattas då som en (del)lösning på klimatkrisen och som något mer positivt. Greta Thunbergs och andra ungdomars klimataktivism kan förstås som ett bland flera exempel på sådan handlingsinriktad initiativkraft. Klimatångest blir i denna artikulation en sund och rationell reaktion på en reell samhällsfara, snarare än ett problem i sig. Dessa ungdomars ageranden kan också förstås som samhällskritiska och politiskt drivna.

I exemplen ovan blir det tydligt att unga människors klimatångest tillskrivs skilda innebörder. Vi försöker med andra ord inte skriva fram sanningen om vad klimatångest är eller beror på, utan vi avser att undersöka och problematisera hur detta fenomen representeras i svenska medier, utifrån olika empiriska exempel på hur klimatångest artikuleras. Vi menar att dessa artikulatoriska praktiker är viktiga att belysa eftersom de är socialt och politiskt betydelsebärande; de speglar maktförhållanden (Laclau 1990: 39). Det innebär konkret att de diskurser (eller diskursiva narrativ) som blir mest framträdande och dominerande – det vill säga som i alla fall tillfälligt vinner kampen om mening – i högre grad kommer att påverka och forma hur människor tolkar, förstår och hanterar klimatångest, både individuellt och i en mer kollektiv förståelse (Laclau & Mouffe 1985; jfr Mayes & Everitt Hartup 2022).

Klimatångest - skilda artikulationer

Ordet ”klimatångest” förekommer i många olika kategorier av artiklar, till exempel på ledarsidor, i insändare, reportage och kåserier. Klimatångest tillskrivs också vissa grupper och kategorier av människor, till exempel rika storstadsbor (*Arbetsbladet* 22 oktober 2022), medelklassen generellt (*Aftonbladet*, 23 augusti 2022, 20-åringar (*Blekinge Läns Tidning*, 26 oktober 2022) och generation Z (*Gotlands Tidningar*, 28 november 2022) för att nämna några exempel, vilket

speglar hur föreställningar om klass och urbanitet, utöver de redan nämnda kategorierna kön och ålder, på olika sätt länkas till fenomenet klimatångest. Det riktas även kritik mot den numera vanliga traditionen att ”skrämma” barn på halloween:

Vi behöver inte detta eländiga skrämmspektakel i trädgårdarna för våra barn, många barn har det nog svårt med oro och allt annat. Har vi inte tillräckligt med skrämmande scener på vår jord, med klimatångest, pandemier och hotet om ett tredje världskrig och så vidare med eländes elände – snälla, spä inte på med mera! (*Nya Wermlands-Tidningen*, 24 oktober 2022)

Barn bör enligt insändarskribenten skyddas från halloweenfirande eftersom det redan finns ”tillräckligt med skrämmande scener på vår jord” (*Nya Wermlands-Tidningen*, 24 oktober 2022). Denna kritik tycks bygga på särskilda föreställningar om vad barndom är eller bör vara (liksom vad den inte bör vara) samt vad som utgör hot mot barns hälsa. I utsagan framställs barn som oskuldsfulla och sårbara och som subjekt utan egen politisk vilja och agens (jfr Taft 2019). Värt att uppmärksamma är att inga barn kommer till tals här eller kan ge sin syn på saken, vare sig om klimatångest eller halloween. Men även om små barns egna röster överlag inte är märkbart framträdande i mediesammanhang som rör klimatångest, så representeras de i flera fall som just oskyldiga och sårbara, som offer och lämnade åt en värld äldre generationer har förstört. I dessa utsagor artikuleras klimatångest i starkt affektiva ordalag. Själva begreppet klimatångest är i sig en sammankoppling av två emotionellt laddade ord, där inte minst ångest är starkt affektivt. Att klimatångest artikuleras som ett känsloladdat område syns också i de artiklar vi har analyserat där begreppet i sig problematiseras. I en text framhålls till exempel att klimatkänslor är ett bättre begrepp än klimatångest, eftersom en kan ”känna en mängd olika känslor när man tänker på klimatet, som oro, ilska, besvikelse och rädsla” (*Västerviks-Tidningen*, 10 oktober 2022).

Det är således en stor innehållsmässig spridning på de texter som ingår i vårt urval och som på ett eller annat sätt behandlar begreppet klimatångest. Men vi har, som vi nämnt tidigare, funnit några tydliga tematiska tendenser i hur klimatångest representeras, vilka vi nu kommer att behandla. Genom att identifiera vissa mönster (både likheter och skillnader) i hur detta fenomen artikuleras har vi kunnat organisera empirin i fyra övergripande teman: *problematiserad*, *individualiserad*, *normaliserad* samt *handlingsorienterad* klimatångest. I dessa artikulationer ges klimatångest delvis skilda betydelser vilket får flera konsekvenser, till exempel genom att vissa handlingar och beteenden framstår som mer logiska, medan andra uppfattas som oansvariga. Vi vill dock nämna att det inte alltid föreligger några skarpa gränser mellan dessa teman, det vill säga de utesluter inte nödvändigtvis varandra.

Den tematiska indelningen bör inte heller ses som fullständig eller uttömmande då vår analys grundar sig i ett begränsat urval artiklar publicerade under en kortare tidsperiod, men den visar på några tydliga tendenser.

Problematiserad klimatångest

Ett återkommande tema i artiklarna är att klimatångest framställs som någonting problematiskt, dock framträder problematiken på olika sätt. Exempelvis beskrivs det som svårt att prata om klimatångest. I ett reportage om en podd, ”The Week on Earth”, skildras hur klimatångest är ett komplicerat ämne, som inte är socialt belönande och att det till och med kan sätta relationer på spel (*ETC Nyhetsmagasin*, 23 september 2022). Även inom den litterära genren fantasy anses klimatångest vara ett oönskat inslag, eftersom människor inte ”vill läsa böcker om folk som har klimatångest” (*Hallands Nyheter*, 6 september 2022). I dessa två exempel artikuleras klimatångest som ett problem i sig och som enbart negativt och därför som ett ämne som bör undvikas. Det vanligaste är dock att klimatångest beskrivs som en effekt eller oundviklig konsekvens av andra problem, det vill säga ångesten är en följd av de omfattande och av människor skapade klimatförändringarna: ”De som bekymrar sig för klimatet kan drabbas av klimatstress eller klimatångest” (*Avesta Tidning*, 16 november 2022). Klimatångest skildras i detta exempel således som ett hälsoproblem som människor plötsligt kan ”drabbas av”. I ett fåtal och mer politiskt inriktade artiklar artikuleras dock klimatångest som ett mindre problem och som kopplad till, eller snarare orsakad av, en alarmistisk och ideologiskt präglad journalistik. Till exempel i en artikel i *Karlskoga Tidning – Kuriren* (23 juli 2022), menar skribenten att väderrelaterad klimatångest inte är något som präglar befolkningen i stort, utan den ska istället ses som ett uttryck för Miljöpartiets symbios med mediernas ”katastrofvinkeljournalistik”. I detta exempel artikuleras ett motstånd mot klimatångest som ett samhällsproblem genom att förminska och underminera uppfattningen att klimatångest är ett allvarligt fenomen och ett verkligt problem. Utsagan kan med andra ord förstås som ett slags ifrågasättande av att klimatförändringar överhuvudtaget finns eller utgör ett hot.

Klimatångest skildras även som ett problem på olika samhällsnivåer. På gruppnivå kopplas till exempel klimatångest samman med ålder och en allt mer utbredd psykisk ohälsa bland unga:

Under flera års tid har det rapporterats om hur den psykiska hälsan bland unga i Sverige blivit allt sämre. Klimatångest, oro för utvecklingen i världen och ett konstant brus som trycker på bidrar till ohälsan” (*Dagen*, 27 oktober 2022).

I den typen av texter kan man ibland skönja en alarmistisk ton i den meningen att skribenterna varnar för att

klimatångest utgör ett allt större hot mot (unga) människors välmående (jfr Sternudd 2020). Ibland tycks klimatångest vara ett så stort problem att det gäller att undvika sådant som kan orsaka eller förstärka denna ångest. En sådan undvikande strategi artikuleras i en artikel där skribenten påstår att fackförbundet Unionen uppmanat "sina medlemmar att inte prata om flygresor, eftersom det kunde skapa klimatångest hos kollegerna" (*Fokus*, 6 oktober 2022).

På individnivå länkas klimatångest samman med pessimism, hopplöshet och maktlöshet: "– När du hamnar i skam, ångest och klimatångest blir du handlingsförlamad" (*Nya Lidköpings-Tidningen*, 22 augusti 2022). Klimatångest sägs vidare kunna påverka en persons hela tillvaro och framkalla en stark oro för barns framtid: "– Jag fick klimatångest och grät jättemycket när jag hade lagt barnen på kvällarna. Jag tyckte så synd om dem som skulle ärva den här jorden" (*Gefle Dagblad*, 13 december 2022). En 40-årig mamma berättar här om hur hon reagerade på hotet hon upplevde från klimatförändringarna. Uttalandet ger exempel på stark klimatångest utifrån en föräldrapsition, och att inte kunna skydda sina barn från klimatförändringarnas antaget ödesdigra konsekvenser. Utifrån en liknande uppgiven känsla skriver en lärare dystopiskt om framtiden:

Vad spelar det för roll att jag står i en bildsal och lär eleverna att skapa effektfulla bilder av is och vatten med oljepastell, när Västerhavet är tomt på fisk och permafrosten smälter (*Ämnesläraren*, 6 november 2022).

Citatet skildrar både maktlöshet, meningslöshet och brist på framtidstro. I likhet med det tidigare exemplet är barns egna röster även här frånvarande och de representeras som sårbara och utan egen agens. Klimatångest skildras av många som just ett ignorerat problem, vilket framkommer i en artikel där klimataktivisterna Greta Thunberg nämns:

Den unga kvinnan som representerar miljontals ungdomar över hela världen. Unga som samtliga svenska riksdagspartier negligerade i valrörelsen. Som om de ungas klimatångest inte existerar i sin värld (*Frilagt*, 5 oktober 2022).

Följaktligen anser många skribenter det vara viktigt att barn och ungdomar med klimatångest synliggörs, eftersom många har tappat framtidstron och mår psykiskt dåligt (*Ljusnan*, 6 september 2022).

Som exemplen ovan visar artikuleras klimatångest som ett mångfacetterat problem, men också som ett mycket snabbt växande och allt allvarligare problem. Bidragande till det senare är att människors känslor inför klimatförändringarna ofta silas genom ett slags medikaliserande språkbruk (jfr Sternudd 2020). Det vill säga de placeras i en medicinsk diskurs enligt vilken

människors problem kan definieras i medicinska termer och behandlas med medicinska metoder. Ordet ångest signalerar att klimatångest inte bara handlar om människors oro, utan att det är ett besvärligt psykologiskt eller emotionellt tillstånd. Klimatångest kopplas vidare samman med allvarliga hälsokonsekvenser. Exempelvis berättas att klimatångest tillsammans med stress ledde till att en kvinna drabbades av utmattningssyndrom och blev sjukskriven (*Allers*, 22 november 2022). Ett slags medikaliserande språkbruk framkommer också när det framhålls att klimatångest kan kräva behandling av professionella. Ett exempel som beskrivs är att studenter erbjuds behandling med hjälp av kognitiv beteendeterapi (*Tidningen Ergo*, 9 oktober 2022).

Det sista exemplet speglar en annan samtida tendens som är nära relaterad till medikaliseringen och som kan kopplas till framväxten av allt fler diagnoser, terapeuter och behandlingsformer. Furedi (2004) menar att vad som tidigare sågs som "normala" erfarenheter, till exempel nedstämdhet, ensamhet och besvikelse, i nutidens terapikultur har utvecklats till syndrom som anses kräva professionell hjälp. Förklaringen till denna kulturella omsvängning hittar Furedi bland annat i ideologins död, förlusten av övergripande gemenskaper och i atomiseringen av familjen, där kärnfamiljen har "blivit sig själv nog". Och eftersom terapikulturen placerar individen och dess problem i centrum, döljer den också den socio-ekonomiska realitet som många gånger är orsaken till människors problem (till exempel med klimatångest). Med stöd av Furedi skulle man alltså hypotetiskt kunna hävda att de psykologiskt präglade perspektiven på klimatångest som framkommer i medicartiklarna vi analyserat, bidrar till att klimatångest förstås främst som ett individuellt problem. Därmed riskerar dessa beskrivningar att motverka människors möjligheter till och intresse för politiskt-kollektiva engagemang i klimatfrågor.

Individualiserad klimatångest

Kännetecknande för mediereportagen vi analyserat är att skribenterna lyfter fram enskilda individer och hur de upplever och hanterar klimatångest: "Jag känner sällan ångest, utan är kanske mer orolig. Jag är ganska positiv och tänker mycket på vad jag kan göra själv" (*Västervikstidningen Premium*, 9 oktober 2022). Klimatångest beskrivs också, som i det inledande citatet, i termer av en personlig kris och ett personligt lidande. I ett reportage berättas om en kurs i personlig omställning, där "klimatångest och beteendeförändringar" beskrivs som några av de psykologiska aspekter som behandlas under kursen jämte konkreta tips på hur man kan minska sitt klimatavtryck genom livstilsförändringar (*Gotlands Allehanda*, 17 september 2022). Att göra klimatångest till en fråga om psykologi och personlig omställning speglar en tydlig individualisering av fenomenet klimatångest. Även om medicartiklarna berättar att det är vanligt med denna typ av ångest

behandlas den mer sällan som *ett samhälles ångest*, utan som ett individuellt psykologiskt fenomen i linje med vad som nämndes ovan.

Individualisering har beskrivits som ett kännetecken på det post- eller senmoderna samhället. Som fördelar har nämnts ökad valfrihet och autonomi, och som nackdelar utökat ansvar och kravet på att ständigt behöva välja (se t.ex. Beck 1992; Giddens 1991). Från myndighetshåll förväntas man sig också att allt fler problem hanteras individuellt av medborgarna (jfr Kent 2009). Under den så kallade el-krisen hösten 2022 uppmanades människor att spara på el för att slippa en nedstängning av elnätet. En liknande tendens att fokusera på individens ansvar kännetecknar alltså även klimatkrisen. Det sägs också uttryckligen, att när politikerna inte agerar tillräckligt beslutsamt måste medborgarna ta saken i egna händer och ingripa, till exempel genom att avstå flyresor och konsumtion eller genom att mäta och minska sina klimatavtryck (Wolrath Söderberg 2021). Att individens ansvar lyfts fram som en (del)lösning på klimatkrisen syns även i medieartiklarna, som i denna utsaga:

Att vara en bra förebild är en av de viktigaste sakerna man kan göra för miljön. Tänk efter, ska du verkligen lägga upp att du var på en weekendresa till Mallorca? Vad sänder det för budskap till andra? (*Gotlands Allehanda*, 4 augusti 2022).

Enligt Pidgeon och Butler (2009) kan individualiseringen av klimatfrågor kopplas till den politiska rationalitet som kännetecknar en ekonomiskt liberal kultur, där just individens handlingsutrymme ses som centralt. Nyliberalismen med dess fokus på maximering av entreprenöriellt handlingsutrymme och individuell frihet bedöms vara en central drivkraft bakom individualiseringen på en global nivå (Harvey 2006). Individualiseringen av klimatfrågor kan vidare förstås i termer av ett slags individualisering av framtiden (jfr Pimlott-Wilson 2015). Det betyder att det är individen som hålls ansvarig för hur framtiden kommer att se ut klimatmässigt. Problemet med en ideologisk individualism är dock att den döljer att människor är "self-insufficient" (Beck & Beck-Gernsheim 2002), det vill säga självtillräckliga och beroende av varandra.

Dessutom kan individualiseringen "vändas mot" enskilda individer. Om individen utgör den grundläggande enheten i ett samhälle, är det också individen som kan ställas till svars för felaktigheter och problem. Ett exempel på denna tendens är hur människor upplever och tillskrivs flygskam, köttskam eller klädskam, något som också tar sig uttryck i särskilda praktiker och legitimeringsstrategier (Wolrath Söderberg 2021). Med andra ord, det tycks bara vara om individer förändrar sitt (konsumtions) beteende som klimatproblemen inklusive klimatångest kan hanteras (och även skammen undvikas). Individualiseringen av klimatångest och klimatfrågor i stort innebär således ett osynliggörande

av dessa fenomenens kollektiva karaktär och det strukturella ansvar och agerande som krävs för att hantera problemen.

Normaliserad klimatångest

I medieartiklarna som vi analyserat riktas ibland också kritik mot begreppet klimatångest, eftersom det sägs reducera hotet från klimatförändringarna till enbart en känsla:

Jag tänker att de som vill att vi tar ansvar utifrån klimatförändringarna, är de som skaffat sig mycket eller åtminstone någon kunskap om klimatförändringarna och de ökade utsläppen. Att reducera detta till enbart en känsla blir inte bra. Det är ju kunskap som ska hjälpa oss ur denna knipa (*Värmlands Folkblad*, 15 december 2022).

Mer vanligt är dock att klimatångest – vid sidan av att den skildras som ett problem och ett oönskat tillstånd – beskrivs som "en sund och normal reaktion på att saker och ting inte fungerar" (*Gotlands Allehanda*, 4 augusti 2022). Klimatångesten visar vidare, "att vi inte tar hand om varken varandra eller jorden vi lever på. Dessutom är de jobbiga faserna viktiga att gå igenom för att kunna se ett syfte med ett mer hållbart liv" (*Gotlands Allehanda*, 8 augusti 2022). I följande exempel framkommer liknande tankegångar: "Miljö känslor framställs ofta bara som ett problem, nedstämdhet hos unga, men det leder också till hållbara val i livet och engagemang för naturens bästa" (*Hufvudstadsbladet*, 13 december 2022). Klimatångest anses med andra ord inte handla om en sjukdom utan beskrivs i citatet ovan nästan som något nödvändigt och även användbart för att nå fram till en mer klimatvänlig livsstil. I flera av artiklarna skildras en liknande normalisering av detta slags ångesttillstånd: "Det är positivt att det inte patologiseras som en sjukdom. Det är ju snarare en normal reaktion på en onormal situation som vi befinner oss i" (*Göteborgs-Posten*, 13 december 2022). I dessa beskrivningar flyttas således fokus från individen och en medicinsk eller psykologisk diskurs till den svåra situation som mänskligheten befinner sig i till följd av klimatförändringarna. Människors reaktion på denna situation uppfattas därmed som både begriplig och normal. Klimatångest görs till någonting befogat och rationellt, vilket också framgår av rubriken, "Hur behandlar man klimatångest om ångesten är rationell?". I artikeln framhålls att: "De flesta experter [...] är överens om att klimatångest inte ska förstås som något patologiskt, utan som en rimlig reaktion på en verklig fara" (*Flamman*, 5 oktober 2022). Vidare nämns i samma artikel ett projekt vars syfte är att minska människors klimatångest. Men det betyder inte att man vill vare sig förringa betydelsen av, eller helt undanröja denna ångest, utan mer göra den hanterbar så att människor också kan agera till förmån för klimatet (vilket kan kräva terapi). Den mest effektiva åtgärden för att

minska klimatångesten sägs dock vara att klimatförändringarna minskar.

En effekt av den här typen av texter är således att klimatångest normaliseras, det vill säga att känna ångest på grund av klimatförändringarna görs både begripligt och logiskt. Dessutom normaliseras de människor som upplever klimatångest, eftersom de förmodas ta klimatförändringarna på allvar. De anses inte vara sjuka, utan "normala" individer som verkligen inser att mänskligheten befinner sig i en prekär situation. "De andra" utgörs av de som inte känner klimatångest och som inte tycks inse det hot som klimatförändringarna innebär.

Sammantaget präglas således artiklarna som vi har analyserat av delvis motstridiga budskap; samtidigt som klimatångest framställs som ett tämligen allvarligt psykologiskt tillstånd, vilket till och med kan vara förlamande och kräva professionell behandling, beskrivs det som normalt, logiskt och rationellt, till och med som ett viktigt emotionellt tillstånd som kan leda till en djupare insikt och förståelse för att som enskild individ kunna agera och göra skillnad.

Handlingsorienterad klimatångest

– Inget hjälper min klimatångest så mycket som konkret handling (*Allt om trädgård*, 10 november 2022).

I en artikel i *Flamman* (5 oktober 2022) görs skillnad på maladaptiv klimatångest, som sägs vara destruktiv, och adaptiv klimatångest, som anses motivera till handling – här finns paralleller till det tidigare nämnda begreppet "practical anxiety" som pekar mot ett mer problemlösande förhållningssätt (Pihkala 2020). Ett tema i de analyserade texterna ligger i linje med den adaptiva varianten, det vill säga skribenterna betonar vikten av att agera trots klimatångest, inte minst för att aktivt handlande sägs lindra ångesten.

Det finns åtskilliga exempel i artiklarna på arrangemang och event som syftar eller relaterar till att motverka klimatångest på ett eller annat vis. Exempelvis berättas det om en klimatgrupp som genomfört en manifestation för miljön, och där framhålls att handling är bra medicin mot klimatångest (*Avesta Tidning*, 16 november 2022). I en annan artikel skildras en så kallad ekodag, "Från klimatångest till klimatglädje", som handlade om att "förvandla ångestkänslan till en känsla av hopp genom handling" (*Hallandsposten*, 31 oktober 2022). Dessutom nämns att Sjöfartsmuseet i Göteborg ska öppnas igen och att en av utställningarna syftar till att lindra barn och ungdomars klimatångest (*Göteborgs-Posten*, 31 oktober 2022).

I Sondre anordnades sommaren 2022 ett flertal klimatseminarier som initiativtagaren motiverar så här: "Jag kände att verksamheten behövde en riktig klimatsommar som skulle handla om vad man rent

konkret kan göra för att verka för klimatet" [...] "allihop måste jobba snabbare. Förhoppningsvis kan seminarierna ge energin till det". I artikeln beskrivs även vikten av "att inte ignorera ångesten utan att ha psykologiska verktyg och en bra gemenskap för att kunna hantera det" (*Gotlands Allehanda*, 4 augusti 2022).

Vid sidan av dessa exempel är det vanligt med texter som beskriver hur individers personliga engagemang har resulterat i minskad eller "botad" klimatångest. I ett reportage berättas om en man vars klimatångest försvann efter det att han började engagera sig som klimataktivist (*Hallands Nyheter*, 19 november 2022). Vidare skildras en kvinna som har som intresse och livsstil att leva miljövänligt, och hon menar att hon inte har klimatångest eftersom hon gör allt hon kan för klimatet (*Hem & Hyra*, 28 november 2022). Det berättas dessutom om en kvinna som hanterade sin klimatångest genom att enbart handla i second hand-butiker, vilket också blev en positiv upplevelse (*Gefle Dagblad*, 13 december 2022). "– Det blir helt klart bättre när man känner att man gör något", deklarerade en annan person som har haft klimatångest som drivkraft (*Jönköpings-Posten*, 10 november 2022). Intervjuade experter föreslår också att individer ska agera för att hantera sin klimatångest och för "att känna sig hoppfull inför framtiden" (*Gotlands Tidningar*, 25 juli 2022).

De texter som handlar om vikten av att engagera sig speglar å ena sidan betydelsen av ett kollektivt engagemang, det vill säga att människor agerar gemensamt och även får kraft av gemenskapen. Å andra sidan reflekterar texterna den individualisering av klimatångest och klimatfrågor som berördes ovan. Här förmedlar de också en viss syn på ansvar, det vill säga de betonar individuellt och inte strukturellt ansvarstagande. Det blir med andra ord individens ansvar att agera och bidra till förändring. Detta nämns uttryckligen i vissa texter, till exempel genom att enskilda individer vittnar om att de insett att de måste agera på egen hand, inte minst för sina barns skull. Att detta agerande också lindrar klimatångesten blir beviset på att det individuella agerandet är rätt och riktigt.

I medieartiklarna presenteras olika tips på vad individen kan göra för att ta större ansvar och minska sin klimatångest såväl som klimatpåverkan. Det handlar bland annat om att äta vegetarisk mat, slänga mindre mat och handla begagnat (*Året Runt*, 7 juli 2022). Många tips handlar således om att människor behöver förändra sin livsstil genom att minska eller ställa om sin konsumtion av vardagsvaror. Ett problem med att reducera klimatområdet till en fråga om konsumtion och personlig moral är dock, enligt Maniates (2002), att människor leds bort från mer effektiva handlingsalternativ, såsom folkligt ledda och demokratiska klimataktioner. Eller som konstaterats av Scerri (2009), personlig konsumtion har kommit att utgöra en stand-in för etiskt-politiskt engagemang. Maniates (2002) menar vidare att ett fokus på individuell konsumtion döljer de maktskillnader som föreligger mellan folket och

regeringar. Dessutom förbises att människors konsumtionsval är villkorade av internationella företag och politiska krafter.

Vidare är det oklart om enskilda handlingar i termer av förändrad konsumtion har någon avgörande betydelse för klimatförändringarna. Förändrad vardagskonsumtion tycks i stället bli ett bekvämt sätt för individen att hantera klimatfrågor och undkomma större uppföringar. Att ersätta plastkassen med en papperspåse kan ha en viss symbolisk, och även en för individen känslomässig betydelse, men är sannolikt inte avgörande för klimatet globalt sett. Hypotetiskt sett skulle man kunna tänka sig att effekten av enskilda handlingar är så begränsad att dessa handlingar riskerar att fungera ”disempowering” i relation till globala klimatfrågor (jfr Gallagher & Cattelino 2020). Det innebär med andra ord att enskilda aktörer inser att deras mikroåtgärder för klimatet är rätt så verkningslösa i ett större globalt perspektiv, vilket i sig kan ligga till grund för (utökad) klimatångest.

Avslutning

I denna artikel har vi undersökt hur fenomenet klimatångest framställs i svenska medier, genom en analys av 346 artiklar hämtade från databasen Retriever.se. Syftet var att kartlägga och problematisera hur klimatångest konstrueras i svenska medier, genom att visa vilka föreställningar och beskrivningar som detta fenomen kopplas samman med. Vi ville även belysa vilka politiska konsekvenser medierepresentationer av klimatångest kan få och vad de speglar för centrala kännetecknen på ett samtida Sverige.

Vi har presenterat och diskuterat fyra tematiska tendenser, som vi också låtit organisera vår analys, nämligen att klimatångest artikuleras som problematisk, individualiserad, normaliserad och handlingsorienterad. Eftersom urvalet av artiklar som vi studerat stundtals refererar till experter, och även innehåller utsagor av experter och forskare på området, har vi i vissa avseenden funnit en överstämmelse mellan artiklarnas innehåll och tidigare forskning på området. Det gäller till exempel påståenden om att många som drabbas av klimatångest är ungdomar och att det handlar om emotionella reaktioner på (upplevelsen av) ett förändrat klimat (jfr Clayton & Karazsia 2020; Snell & Samji 2020). Vidare gäller det uppgifter om att klimatångest kan leda till relativt omfattande och besvärliga symptom (jfr Castelloe 2018).

Vi har visat att klimatångest artikuleras på skilda och delvis motstridiga sätt, vilket stöder tesen att mediernas inverkan på människors klimatångest inte kan beskrivas som entydig (se Ojala et al. 2021). Å ena sidan framställs klimatångest som problematisk och som ett besvärligt emotionellt tillstånd som kan kräva insatser från professionella, till exempel i form av kognitiv beteendeterapi. Å andra sidan betraktas denna slags ångest som en rationell och normal reaktion på en extraordinär situation, det vill säga inte som en sjukdom som ska

behandlas (jfr Pihkala 2019). Klimatångest blir i stället något som normaliseras. Utifrån det senare perspektivet blir klimatångest något som kollektivt delas med andra som befinner sig i samma prekära situation. Men nästan genomgående i artiklarna görs ändå klimatångest främst till ett individuellt problem och åtagande där individen förväntas ta ett individuellt ansvar för klimatet och hantera sin klimatångest genom en i första hand förändrad konsumtion och livsstil – ett slags ”quick fix” – vilket eventuellt kan motverka intresset för ett kollektivt politiskt engagemang. Och ett kollektivt engagemang är troligtvis vad som krävs för att kunna åstadkomma en radikal och långsiktig klimatomställning (jfr Taylor 2023; Scerri 2009). Genom att undersöka hur klimatångest artikuleras i medieartiklarna har vi kunnat belysa hur olika föreställningar och ideer fogas samman till specifika men samtidigt motsägelsefulla narrativ om vad klimatångest är och hur den kan/bör hanteras, och därmed synliggörs även deras kontingenta karaktär och förändringspotential (Laclau & Mouffe 2008).

Som framgått ovan reflekterar och reproducerar texterna övergripande samhällstendenser som ligger i tiden, såsom medikalisering, nyliberalism, terapikultur och inte minst individualisering. Vad som också kan betonas är att artiklarna utgörs av medierepresentationer i Sverige, ett västerländskt land som enligt World Values Survey (www.worldvaluessurvey.org, 20 januari 2023) utgör ett post-industriellt samhälle som i jämförelse med många andra samhällen kännetecknas av ett explicit fokus på individuellt välmående, individuell autonomi och självförverkligande. Mot den bakgrunden blir möjligtvis det intresse för individen som speglas i representationerna av klimatångest i svenska medier, såväl som de individorienterade lösningarna på denna ångest, än mer begripliga.

Tillkännagivande

Texten har tillkommit inom ramen för det av Formas finansierade projektet *Klimatanpassning i utsatta yrkesgrupper – En etnografisk studie* (Dnr 2022-01841; FR-2022/0006).

Författarbiografier

Bo Nilsson är professor i etnologi vid Institutionen för kultur- och medievetskap, Umeå universitet. Hans nuvarande forskningsintressen är klimatförändringar och arbetsliv, ruralitet, kunskapsproducenter i postsanningens tidevarv samt reproduktiv hälsa.

Jenny Lönnroth är fil.dr och lektor i etnologi vid Institutionen för kultur- och medievetskap, Umeå universitet. Hon forskar för närvarande om klimatförändringar och arbetsliv. Tidigare forskningsområden rör moderskap och levnadsvillkor i relation till religion och migration samt hållbar turism inom det tvärvetenskapliga forskningsprogrammet ”Hållbara besök” vid Campus Gotland, Uppsala universitet.

Mediematerial

- Aftonbladet Specialbilagor*, 23 augusti (2022). Miljömedvetet och grönt i förorten (Stigfur, Sophie).
- Allers*, 22 november (2022). Nu är det loppisfynd för hela slanten! Klimatångest tog musten ur Sara (Lindvall Wiik, Birgitta).
- Arbetsbladet*, 22 oktober (2022). Vila i frid, klimatpolitiken (Wennberg, Jenny).
- Avesta Tidning*, 16 november (2022). Rebellpapporna i Avesta manifesterade för klimatet (Silén, Bengt).
- Blekinge Läns Tidning*, 26 oktober (2022). Sluta dalta med klimatextremisterna (Jaenson, Emma).
- Blekinge Läns Tidning*, 31 december (2022). Djuren, barnen och den stora kärleken ger Ingrid hopp, trots allt (Bengtsson, Helena).
- Dagen*, 27 oktober (2022). Det är normalt att livet ibland gör riktigt ont (Ingemarson, Jeanette).
- ETC Nyhetsmagasin*, 23 september (2022). Så pratar du om klimatkrisen (Holmbäck, Cristopher).
- Flamman*, 5 oktober (2022). Hur behandlar man klimatångest om ångesten är rationell? (Låke, Ale).
- Fokus*, 6 oktober (2022). Du är vit rasist. Erkänn eller få sparken (Solomin, Nina).
- Frilagt*, 5 oktober (2022). Hållbarhet inget för köksfläkten? (Glans, Gay).
- Gefle Dagblad Premium*, 13 december (2022). Elin fyller 40 på Lucia: ”Mina vänner fick sina ålderskriser före mig” (Granditsky, Helene).
- Gotlands Allehanda*, 4 augusti (2022). Klimatforskaren som tror på individens makt (Gruenberg, Ella).
- Gotlands Allehanda*, 17 september (2022). Annika Ulbricht håller kurs – i personlig omställning (Jakobson, Hanna Mi).
- Gotlands Tidningar*, 25 juli (2022). Lär dig hantera klimatångesten (Wasell, Clara).
- Gotlands Tidningar*, 28 november (2022). Tragiskt att unga behöver kämpa för klimatets skull (Al-Moushahidi, Jehna).
- Göteborgs-Posten Plus*, 31 oktober (2022). Nya Sjöfartsmuseet öppnar i december (Palo, Katja).
- Göteborgs-Posten*, 13 december (2022). Engagemang som en väg ut ur klimatångesten (Holm, Boel).
- Hallands Nyheter*, 6 september (2022). Fantasy lockar oss för att verkligheten är överskattad (Samuelsson, Sanna).
- Hallands Nyheter*, 19 november (2022). Björn riskerar fängelsestraff för klimatet: ”Får dödshot” (Lindqvist, Pär).
- Hallandsposten*, 31 oktober (2022). Ekodagen anordnades på Stadsbiblioteket i Halmstad (Carlsson, Jerry).
- Hem & Hyra*, 28 november (2022). Expert på att spara el (Steczko, Monika).
- Hufvudstadsbladet*, 13 december (2022). Känslor viktiga i kampen för miljön (Arhippainen, Vera).
- Jönköpingsposten*, 10 november (2022). Klimatångest blev drivkraft – nu hjälper hon föreningar (Danielsson, Christopher).
- Karlskoga Tidning – Kuriren*, 23 juli (2022). Politiskt väder är ett elände för människa och klimat (Andersson, Widar).
- Ljusnan*, 6 september (2022). Det här vill politikerna i Bollnäs göra för miljön (Massana, Christian).
- Nya Lidköpings-Tidningen*, 22 augusti ((2022)). Barnen fick Cozette att jobba för klimatet (Eliasson, Jessica).

- Nya Wermlands-Tidningen*, 25 oktober (2022). Vidrigt att skrämna barn på halloween (Okänd skribent).
- Tidningen Energi*, 29 november (2022). 60% (Okänd skribent).
- Tidningen Ergo*, 9 oktober (2022). Studenthälsan uppmärksammar mental hälsa under Mental Health Week (Lager, Therese).
- Värmlands Folkblad*, 15 december (2022). Klimatångest eller klimatkunskap? (Farmor/mormor Maja).
- Västerviks-Tidningen Premium*, 9 oktober (2022). Lite töntigt och fåningt att bry sig om klimatet (Hertz, Karin).
- Året Runt*, 7 juli (2022). Klimat-ångest? 9 saker du kan göra för klimatet redan i dag. Frisk, Sara).
- Ämnesläraren*, 20 oktober (2022). Vi vuxna bara fortsätter att svika våra barn. (Åhall, Matilda).

Litteratur

- Beck, Ulrich (1992). *Risk society: Towards a new modernity*. Sage Publications, London.
- Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim, Elisabeth (2002). *Individualization*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Butler, Catherine & Pidgeon, Nick (2009). Media communications and public understanding of climate change: Reporting scientific consensus on anthropogenic warming. I: Boyce, Tammy & Lewis, Justin (eds) *Climate change and the media*. New York: Peter Lang Publishing.
- Castelloe, Molly (2018). Coming to terms with ecoanxiety: Growing awareness of climate change. *Psychology Today*. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-memoir-we/201801/coming-terms-ecoanxiety> Tillgänglig 2 oktober 2022.
- Clayton, Susan (2020). Climate anxiety: Psychological responses to climate change. *Journal of Anxiety Disorders*, vol 74, 1–7. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102263> Tillgänglig 24 november 2024.
- Clayton, Susan & Karazsia, Bryan T (2020). Development and validation of a measure of climate change anxiety. *Journal of Environmental Psychology* Vol 69, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2020.101434> Tillgänglig 7 december 2022.
- Flöttum, Kjersti, Dahl, Trine & Rivenes, Vegard (2016). Young Norwegians and their views on climate change and the future: findings from a climate concerned and oil-rich nation. *Journal of Youth Studies* 19(8), 1128–1143.
- Furedi, Frank (2004). *Therapy culture: Cultivating vulnerability in an uncertain age*. London: Routledge.
- Gallagher, Maggie F. & Cattelino, Jessica (2020). Youth, climate change and visions of the future in Miami. *Local Environment* 25(4), 290–304. <https://doi.org/10.1080/13549839.2020.1744116> Tillgänglig 23 september 2022.
- Gerber, Sofi, Gunnarsson Payne, Jenny & Lundgren Anna Sofia (2012). Diskursetnologi, *Kulturella perspektiv*, 2012 (3–4), 2-6.
- Giddens, Anthony (1991). *Modernity and self-Identity: Self and society in the late modern age*. Cambridge: Polity Press.
- Glynos, Jason & Howarth, David (2007). *Logics of critical explanation in social and political theory*. New York: Routledge.
- Harvey, David (2006). Neo-liberalism as creative destruction. *Geografiska Annaler* 88(2), 145-158.

- Hickman, Caroline et al. (2021). Climate anxiety in children and young people and their beliefs about government responses to climate change: a global survey. *Lancet Planet Health* 5(12), E863–E873.
- Höijer, Birgitta (2004). The discourse of global compassion. The audience and the media reporting of human suffering. *Media, Culture & Society* 26(4), 513–531.
- Hörnfeldt, Helena (2018). The end of the world: Apocalyptic narratives in children's fears. *Etnologi Scandinavia. A Journal for Nordic Ethnology* 48, 153–170.
- Hörnfeldt, Helena (2017). Klimahot, atombomber och meteororer. Barns rädslor nu och då. I: Catharina Hällström (red.). *Tillbaka till framtiden: Barnkultur i dialog med vårt förflutna*. Centrum för barnkulturforskning skrift nr 50, Stockholms universitet.
- Kent, Jennifer (2009). Individualized responsibility and climate change: 'If climate protection becomes everyone's responsibility, does it end up being no-one's?'. *Cosmopolitan Civil Societies Journal* 1(3), 132–149.
- Laclau, Ernesto (1990). *New reflections on the revolution of our time*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1985). *Hegemony and socialist strategy*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (2008). *Hegemonin och den socialistiska strategin*. Göteborg: Glänta.
- Lundgren, Anna Sofia (2001). Deskriptiva, normativa, performativa: Reflektioner kring beskrivningar. I: Lundgren, Britta & Martinsson, Lena (red) *Bestämna, benämna, betvivla. Kulturvetenskapliga perspektiv på kön, sexualitet och politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lönnroth, Jenny & Ronström, Owe (2023). Imagining destination Gotland. I: Cöster, Mathias, Gebert-Persson, Sabine & Ronström, Owe (red) *Enabling sustainable visits*. Uppsala universitet, Campus Gotland. Visby: Eddy.se AB.
- Maniates, Michael F. (2002). Individualization: Plant a tree, buy a bike, save the world? I: Princen, Thomas, Maniates, Michael & Conca, Ken (eds.), *Confronting consumption*. MIT, Cambridge, Ma.
- Maran, Daniela Acquadro & Begotti, Tatiana (2021). Media exposure to climate change, anxiety, and efficacy beliefs in a sample of Italian university students. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 18(17), 9358, 1–11. <https://doi.org/10.3390/ijerph18179358> Tillgänglig 19 november 2022.
- Mayes, Eve & Everitt Hartup, Michael (2022). News coverage of the School Strike for Climate movement in Australia: The politics of representing young strikers' emotions. *Journal of Youth Studies* 25(7), 994–1016.
- Ojala, Maria m.fl. (2021). Anxiety, worry, and grief in a time of environmental and climate crisis: A narrative review. *Annual Review of Environment and Resources* 46, 35–58.
- Olausson, Ulrika (2011). "We're the ones to blame": Citizens' representations of climate change and the role of the media. *Environmental Communication* 5(3), 281–299. <https://doi.org/10.1080/17524032.2011.585026> Tillgänglig 3 november 2022.
- O'Neill, Saffron (2020). More than meets the eye: a longitudinal analysis of climate change imagery in the print media. *Climatic Change* 163, 9–26. <https://doi.org/10.1007/s10584-019-02504-8>
- Petrescu-Mag, Valentine & Proorocu, Marian (2021). Climate change anxiety – a new prominent concept in climate literature, mass media, and political debate. *AES Bioflux* 13(2), 79–82.
- Pidgeon, Nick & Butler, Catherine (2009). Risk analysis and climate change. *Environmental Politics* 18(5), 670–688.
- Pihkala, P (2019). *Climate anxiety*. Faculty of Theology. Helsinki Institute of Sustainability Science (HELSUS). Systematic Theology. Helsinki. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/307626> Tillgänglig: oktober 2022)
- Pihkala, Panu (2020). Anxiety and the ecological crisis: An analysis of eco-anxiety and climate anxiety. *Sustainability* 12(19), 7836, 1–20. <https://doi.org/10.3390/su12197836>
- Pimlott-Wilson, Helena (2015). Individualising the future: The emotional geographies of neoliberal governance in young people's aspirations. *Area* 49(3), 288–295.
- Sampei, Yuki & Aoyagi-Usui, Midori (2009). Mass-media coverage, its influence on public awareness of climate-change issues, and implications for Japan's national campaign to reduce greenhouse gas emissions. *Global Environmental Change* 19, 203–212.
- Scerri, Andy (2009). Paradoxes of increased individuation and public awareness of environmental issues. *Environmental Politics* 18(4), 467–485.
- Schmidt, Andreas m.fl. (2013). Media attention for climate change around the world: a comparative analysis of newspaper coverage in 27 countries. *Global Environmental Change* 23(5), 1233–48.
- Schäfer, Mike S. & Schlichting, Inga (2014). Media representations of climate change: A meta-analysis of the research field. *Environmental Communication* 8(2), 142–160. <https://doi.org/10.1080/17524032.2014.914050>
- Sternudd, Hans T. (2020). Climate anxiety on YouTube: Young people reflect on how to handle the climate crisis. *Ekphrasis: Images, Cinema, Media, Theory* 24(2), 97–123.
- Steenjens, Katharine et al. (2017). *European perceptions of climate change: Topline findings of a survey conducted in four European countries in 2016*. Cardiff: Cardiff University.
- Taft, Jessica K. 2019. *The kids are in charge: Activism and power in Peru's movement of working children*. New York: New York University Press.
- Taylor, Dan (2023). Climate anxiety, fatalism and the capacity to act. I: Watkin, Christopher & Davis, Oliver, *New interdisciplinary perspectives on and beyond autonomy*. New York & London: Routledge.
- Wolrath Söderberg, Maria (2021). *Tankestrukturer som hindrar omställning och hur vi kan överkomma dem*. Rapport för miljömålsberedningen.
- Wu, Judy m.fl. (2020). Climate anxiety in young people. A call to action. *The Lancet Planetary Action* 4(10), E435–E436.

Citera den här artikeln: Jenny Lönnroth & Bo Nilsson. 2024. "Klimatångest" i svenska medier – ett "tecken" i tiden. *Kulturella Perspektiv*, vol. 33. s. 1-11. DOI: 10.54807/kp.v33.18319

Mottagen: 8 november 2023 **Accepterad:** 1 november 2024 **Publicerad:** 18 december 2024

Copyright: © 2024 Författaren/författarna. Detta är en Open Access-artikel som distribueras enligt Creative Commons, licens CC-BY 4.0, som tillåter obegränsad användning, distribution och reproduktion i samtliga medieformat, förutsatt att ursprunglig(a) författare och källa uppges. Se <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Kulturella Perspektiv och författaren. ISSN 1102-7908 is a peer-reviewed open access journal published by Föreningen Kulturella Perspektiv

OPEN ACCESS